

Sociala perspektiv på missbruk och beroende

Södra Älvsborgs Sjukhus

Grundläggande utgångspunkter

- Människan handlar intentionellt
- Individens livsstil och identitet formas i samspel med andra
- Missbruk och beroende sker i och kan förstås utifrån ett socialt och kulturellt sammanhang
- Omfattande bruk av alkohol och narkotika berör individens totala livssituation och omgivning

Alkohol och narkotika som samhällsfenomen

- Missbruk och beroende är också ett samhälleligt, socialt problem
- Vad som räknas som missbruk är avhängigt samhälleliga och politiska värderingar
- Missbrukaren riskerar att utsättas för samhällelig kontroll, repression och misstro/avståndstagande från andra människor

Svensk alkoholpolitik

- Alkohol betraktas som ett legitimt njutningsmedel, men som potentiellt problemskapande
- Målen är att sänka totalkonsumtionen och minska de alkoholrelaterade skadorna
- Samhällets insatser är framförallt inriktade på att bekämpa det problematiska bruket
- Alkoholpolitiska insatser:
 - Kontrollåtgärder för tillverkning, distribution och försäljning
 - Upplysande och förebyggande insatser
 - Vård och behandling för personer med alkoholproblem

Svensk narkotikapolitik

- All icke-medicinsk hantering – inklusive det egna bruket – av narkotikaklassade preparat är straffbar
- En konsekvens av kriminaliseringen är att allt bruk likställs med missbruk
- Nollvision och nolltolerans – målet är ”ett narkotikafritt samhälle”
- Narkotikapolitiska insatser:
 - Brottsbekämpning
 - Förebyggande arbete
 - Vård och behandling för personer med missbruks och beroendeproblem

Missbruk och beroende som komplexa livsstilsproblem

- Försöker förklara missbruk inom en generell modell för mänskliga handlingar, inte som patologi
- Tar hänsyn till att problemdefinitioner kan ses som sociala konstruktioner
- Lyfter fram individens relation till sin sociala omgivning
- Bygger på två centrala utgångspunkter

forts.

- Individen väljer sina handlingar
- Samtidigt är individens handlingsutrymme begränsat

Missbruk som organiserad princip eller ”central princip” i individens sätt att leva

- Människan organiserar sitt vardagsliv i oreflekterade handlingsmönster
- Vissa handlingsmönster kan utvecklas till ”centrala aktiviteter”
- Alkohol/narkotika kan bli en sådan central aktivitet

Vägen ut ur missbruk och beroende – om exitprocesser

Role exit is a social process that occurs over time. Very rarely does it happen as a result of a sudden decision. Rather role exit usually take place over time period, frequently originating before the individual is fully aware of what is happening or where events and decisions are leadning him or her.

Helen Fuchs Ebaugh (Becoming an ex – the process of role exit, 1988)

Upprottsförloppets faser

- Första tvivlet
- Sökandet efter alternativ
- Vändpunkten
 - Utmärkande händelser
 - Strået som bryter kamelens rygg
 - Tidsrelaterade faktorer
 - Ursäker
 - Antingen/eller händelser

forts

- Uppbyggnaden av ett nytt liv
- Att presentera sig efter ett uppbrott
- Att få bekräftelse och stöd från andra
- Att hantera intima relationer till nya partners
- Att förhålla sig till sin gamla miljö
- Att hantera resterna av den tidigare identiteten

Vägen ut ur missbruk och beroende

- Vägen ut ur missbruk är en långvarig process
- Förändringen - en kombination av negativa konsekvenser och positiva drivkrafter
- Varaktig missbruksfrihet

Materiella grundresurser

- Egen bostad, meningsfull sysselsättning, stabil inkomst;
 - ett vardagsliv med innehåll och struktur
 - kan utgöra plattform till förnyelse av det sociala nätverket och erbjuda ”material” till en alternativ social identitet
 - kan vara viktiga för individens upplevelse av trygghet, autonomi och självkänsla

Socialt nätverk och socialt stöd

- Relationen till andra människor
- Ett personligt socialt nätverk

Komplexa problem ...

...kräver komplexa
förändringsstrategier...

Ett socialt perspektiv i missbruksvården

- Kartläggning och analys av klientens sociala nätverk
- Stöd de krafter som gynnar ett missbruksfritt liv och motverka krafter som bidrar till missbruk
- Identifiera vilka personer/socialt stöd som kan bidra till en positiv utveckling
- Arbeta med klientens kapacitet
- Nya sociala sammanhang
- Närståendestöd
- Materiella grundresurser
- Kvaliteten på relationen till de professionella hjälparna

Till sist...

- Det sociala perspektivet
- Samhällets insatser

